

Františkovo slovo

č.133

Všetchny prostory lidského života jsou vhodné pro setbu evangelia

O Kristově kněžství ve mši

Pánu se líbí, když mu zpřímá říkáme, co cítíme

Prezident Trump zastavil státní podporu potratového průmyslu v zahraničí

Papež: Dovolme naději, aby překonala naše obavy

Biskupové USA proti zdi s Mexikem

Křesťanský život je napínavý

Kardinál Zenari: křesťané hájili mešity a muslimové kostely

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Všechny prostory lidského života jsou vhodné pro setbu evangelia

Promluva papeže před modlitbou Anděl Páně, nám. sv. Petra

Drazí bratři a sestry, dobrý den!

Dnešní evangelium (srov. Mt 4,12-23) podává, jak Ježíš začal kázat v Galileji. Opustil Nazaret, náhorní obec, a usadil se v Kafarnaum, významném středisku na břehu jezera, obývaném ponejvíce pohany, a křižovatce Středomoří a mezopotámského vnitrozemí. Tato volba ukazuje, že adresáty Ježíšova kázání nejsou pouze příslušníci jeho národa, nýbrž ti, co patří do kosmopolitní „pohanské Galileje“ (v. 15; srov. Iz 8,23), takové bylo její jméno. Toto území, viděné z hlavního města Jeruzalém, je zeměpisně periferií a nábožensky je nečisté, protože bylo plné pohanů, tedy těch, co nepatřili k Izraeli. Z Galileje se neočekávaly velké věci pro dějiny spásy. Avšak právě odtamtud se začalo šířit „světlo“, o kterém jsme rozjímali během minulých nedělí: Kristovo světlo. Rozšířilo se právě z periferií.

Ježíšova zvěst kopíruje tu, kterou hlásal Křtítel, totiž „nebeské království“ (srov. 17). Toto království nespočívá v zavedení nové politické moci, nýbrž v naplnění smlouvy mezi Bohem a Jeho lidem a v nastoupení věku pokoje a spravedlnosti. K uzavření této smlouvy s Bohem je každý povolán se obrátit změnou svého způsobu myšlení a života. Toto je důležité: obrátit se neznamená pouze změnu života, ale také změnu myšlení. Je to transformace smýšlení. Nejde o změnu oděvů, nýbrž mravů! Ježíš se od Jana Křtitele liší stylem a metodou. Rozhodl se být putujícím prorokem. Neočekává lidi nehnutě, nýbrž jde jim vstříc. Ježíš je stále na cestě! Jeho první misijní cesty vedou podél Galilejského jezera v kontaktu se zástupy, zejména rybáři. Tam Ježíš nejenom hlásá příchod Božího království, nýbrž hledá druhy, které by zapojil do svého poslání spásy. Na tomto místě potkává dvě dvojice bratrů: Šimona a Ondřeje, Jakuba a Jana, a povolává je slovy: „Pojďte za mnou a udělám z vás rybáře lidí“ (v.19). Povolání je zastihne uprostřed jejich každodenní činnosti. Pán se nám zjevuje nikoli mimořádně či nápadně, nýbrž v každodennosti našeho života. Tam musíme nalézt Pána, tam se zjevuje a dává uslyšet svoji lásku našemu srdci. Tam uprostřed životní každodennosti se v dialogu s Ním mění naše srdce. Odpověď čtyřech rybářů je bezprostřední a pohotová: „Hned nechali loď a následovali ho“ (v. 20). Víme totiž, že byli učedníky Jana Křtitele a díky jeho svědectví již věřili v Ježíše jako Mesiáše (srov. Jan 1,35-42).

My dnešní křesťané s radostí hlásáme a dosvědčujeme svoji víru, protože zazněla ona první zvěst a protože oni pokorní a odvážní muži velkodušně odpověděli na Ježíšovo povolání. Na březích jezera, v netušené zemi se zrodilo první společenství Kristových učedníků. Povědomí o těchto začátcích ať v nás vzbudí touhu nést Ježíšovo slovo, Ježíšovu lásku a něhu do každého - i toho nejnepřístupnějšího a nejvíce odporujícího - kontextu. Neste toto Slovo do všech periferií! Všechny prostory lidského života jsou územím vhodným pro setbu evangelia, aby mohlo přinášet plody spásy.

Panna Maria ať nám pomáhá svojí mateřskou pomocí radostně odpovídat na Ježíšovo povolání a dávat se do služeb Božího království.

Kázání z Domu sv. Marty

23.1.2017

O Kristově kněžství ve mši

Vatikán. O třech etapách kněžství Krista, který obětoval sám sebe na odpuštění hříchů, přimlouvá se nyní za nás u Otce a vrátí se, aby nás vzal k Sobě - kázal papež při ranní mši v kapli Domu sv. Marty. Varoval přitom před neodpuštělným hříchem, kterým je rouhání proti Duchu svatému.

Papež František si dnes vzal za podnět čtení z listu Židům (9, 15.24-28), které mluví o Kristově kněžství jakožto prostřednictví nové smlouvy mezi Bohem a lidem. Je to podivuhodná věc, kterou učinil Hospodin, jak to opěvuje responsoriální Žalm (98, 1.2-3ab.3cd-4.5-6).

„Kristovo kněžství má tři momenty,“ komentoval papež obsah liturgického čtení. „Prvním je Vykoupení. Na rozdíl od velekněze Staré smlouvy, který »vcházel do velesvatyně rok co rok s cizí krví«, Kristus obětoval na odpuštění hříchů jednou provždy sám sebe. Tímto divem nás přivedl k Otci a obnovil harmonii stvoření. Druhým divem - pokračoval papež - je Jeho přímluva za nás u Boha. Zatímco my se modlíme zde, On se »teď stará o naše záležitosti«, o každého z nás. Je živ a přimlouvá se u Otce, aby nezanikla naše víra. Častokrát se po nás kněžích chce - dodal papež - abychom se modlili, protože, jak víme, modlitba kněze má zvláštní sílu právě v mešní oběti. Třetím divem bude Kristův návrat. Tehdy se objeví ne proto, aby na sebe vzal naše hříchy, ale aby nastolil definitivní království tím, že nás všechny vezme k Otci.“

„Existuje tento trojí div, Ježíšovo kněžství ve třech etapách. V první odpouští hříchy jednou provždy, v druhé se za nás přimlouvá a v té další se vrátí. Proti tomu však stojí neodpuštělné rouhání. Je tvrdé slyšet Ježíše říkat tyto věci, ale říká je a když je říká, jsou pravdivé. Vpravdě vám pravím: Všechno bude lidským synům odpuštěno – a my víme, že Pán odpouští všechno, pokud mu trochu otevřeme srdce. Všechno – hříchy i všechna rouhání budou odpuštěna – avšak kdo by se rouhal proti Duchu svatému, tomu nebude odpuštěno navěky.“

Tuto myšlenku pak papež vysvětlil poukazem na Ježíšovo kněžské pomazání vykonané Duchem svatým v lůně Panny Marie. Také kněží – dodal - jsou pomazáni olejem při kněžském svěcení.

„Také Ježíš jako velekněz obdržel pomazání. A co bylo tím prvním pomazáním? Mariino tělo a působení Ducha svatého. A kdo se tomu rouhá, rouhá se základu Boží lásky, kterým je vykoupení, znovu stvoření; rouhá se Kristově kněžství. Někdo může říci: »Copak je Pán tak zlý, že neodpustí?« - Nikoli! Pán odpouští všechno! Kdo však říká takové věci, je uzavřen odpuštěním. Nechce, aby mu bylo odpuštěno. Nenechá si odpustit. Toto je na rouhání proti Duchu svatému to ohavné: nenechat si odpustit, popírat Ježíšovo kněžské pomazání, které vykonal Duch svatý.“

V závěru pak papež shrnul, jak se zmíněný trojí moment Ježíšova kněžství odráží v eucharistické liturgii.

„Dnes nám prospěje, budeme-li při mši přemýšlet o tom, že tady na oltáři se koná živá památka prvního momentu Ježíšova kněžství, protože Pán se zpřítomňuje, když nabízí svůj život za nás. A je to živá památka i druhého momentu Jeho kněžství, protože Ježíš se zde bude přimlouvát. Při této mši – jak bude řečeno po modlitbě Otče náš – je také onen třetí moment Ježíšova kněžství, tedy Jeho návrat a naše naděje na oslavení. Mysleme při této mši na tyto krásné věci. A prosme Pána o milost, aby se naše srdce nikdy neuzavřelo tomuto divu, této velkolepé štědrosti.“

Končil papež František ranní kázání v Domě sv. Marty.

Pánu se líbí, když mu zpřímá říkáme, co cítíme

Vatikán. Konat Boží vůli neznamena nediskutovat s Pánem nebo se nerozčílit. Důležité je být pravdiví, nelíčení a nakonec se plně svěřit Bohu – tak by se dalo shrnout dnešní kázání papeže Františka při ranní mši v kapli Domu sv. Marty.

Podnětem papežovy homilie bylo čtení z listu Židům (10,1-10), ve kterém Kristus přicházející na svět říká: »V celopalech a v obětech za hřích jsi neměl zálibu. Proto jsem řekl: Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli«. Tato slova – komentoval papež – uzavírají řetězec historických »Tady jsem«, jež v dějinách spásy začíná Adamem, který se ukryl ze strachu před Pánem, jenž jej zavolal. Bůh volá muže a ženy, aby slyšel, jak odpovídají: »Tady jsem. Jsem připraven.« Od Abrahama, Mojžíše, Eliáše, Izaiáše, Jeremiáše až k oné velké Mariině odpovědi a k té poslední, Ježíšově, jsou to dlouhé dějiny odpovědí »Tady jsem«, jež nejsou automatické, protože Pán s těmi, které zve, rozmlouvá.»

„Pán vždy vede dialog s těmi, které zve, aby se vydali na cestu a řekli »Tady jsem«. Má tolik trpělivosti! V knize Job čteme spoustu argumentací a odpovědí nechápajícího Joba, ke kterému mluví Pán uvádějící ho na pravou míru, ale co říká Job nakonec?- »Máš pravdu, Pane. Znal jsem tě jen z doslechu, nyní tě uviděly mé oči« (srov. Job 42,5). Tady jsem, když je vůle... Křesťanský život spočívá v onom »Tady jsem«, v neustálé pohotovosti konat Pánovu vůli. Jedno po druhém. Je krásné číst Písmo a hledat v něm odpovědi dávané Pánu různými lidmi. »Tady jsem, abych plnil, Bože, tvou vůli«.“

Dnešní liturgie – pokračoval papež - nás vybízí, abychom se ptali, jak jsme na tom s tím svým »Tady jsem, Pane.«

„Skrývám se jako Adam, abych neodpověděl? Anebo místo odpovědi na Pánovo volání utíkám jako Jonáš, který nechtěl vykonat to, co po něm Pán chtěl? Nebo předstírám, že plním Pánovu vůli, ale jenom navenek jako ti učitelé Zákona, které Ježíš tvrdě kárá? Předstírali, že všechno jde dobře, žádné otázky, dělám to a to, nic víc. Anebo odvracím hlavu jinam jako levita a kněz jdoucí kolem raněného a zbitého ubožáka, okradeného lupiči, polomrtvého a ponechaného napospas? Jaká je moje odpověď Pánu?“

„Pán nás volá všechny a zve nás, abychom mu řekli své »Tady jsem«, ale můžeme s Pánem také diskutovat,“ řekl dále papež.

„Pán s námi rád diskutuje. Někdo mi řekne: »Otče, já se často rozčílím, když se modlím k Pánu« - Ale i to je modlitba. Jemu se líbí, když se rozčílíš a říkáš mu zpříma, co cítíš, protože je Otcem! Také tímto způsobem říkám »Tady jsem«. – Anebo se ukrývám? Utíkám? Předstírám? Dívám se jinam? Každý z nás se může zeptat: jaká moje odpověď Pánu, pokud jde o uskutečňování Jeho vůle v mém životě? Kéž nám Duch svatý udělí milost nacházet tuto odpověď.“

Končil papež František ranní kázání v Domě sv. Marty.

Prezident Trump zastavil státní podporu potratového průmyslu v zahraničí

USA. Jedno z prvních podepsaných nařízení Donalda J. Trumpa zakazuje financování neziskových organizací, které propagují v cizích zemích potraty. Vrací se tak k opatření známému jako Mexico City Policy, které v roce 1984 poprvé zavedl Ronald Reagan.

Prezidentovo rozhodnutí vítá kardinál Timothy Dolan, předseda Pro-life výboru amerického episkopátu. „Je to vítaný krok k obnově a posílení důležitých federálních politik, které respektují nejzákladnější z lidských práv, totiž právo na život, a odráží dlouhodobou a oboustrannou shodu, co se týče nucení Američanů k účasti na násilném aktu potratu,“ prohlásil newyorský arcibiskup. Jak se vyjádřil poslanec amerického kongresu a spolupředseda jeho pro-life frakce, Chris Smith, odkloněním peněz daňových poplatníků z mezinárodního potratového průmyslu, se nový americký prezident postavil za ochranu života nenarozených dětí a jejich matek.

Průzkumy veřejného mínění z posledních let opakovaně ukázaly, že Američané nechtějí, aby se z jejich daní financovaly potraty. „Zastavení dotací pro cizí skupiny propagující potraty je prvním silným krokem k tomu, aby se totéž stalo také v domácím prostoru,“ komentoval rozhodnutí P. Frank Pavone, předseda organizace Kněží pro život (Priests for Life).

Dodejme, že Mexico City Policy, nazvaná podle místa konání Mezinárodní konference Spojených národů o populaci v roce 1984, se stala ve Spojených státech předmětem politické hry. Pravidelně byla totiž rušena prezidenty z řad demokratů a naopak zaváděna republikánskými prezidenty.

25.1.2017

Papež: Dovolme naději, aby překonala naše obavy

Vatikán. Vatikánskou aulu Pavla VI. dopoledne zaplnilo sedm tisíc lidí, aby si vyslechli katechezi Petrova nástupce. Papež František ji také dnes věnoval křesťanské naději a vzdal hold ženské statečnosti. Podnětem osmé katecheze o křesťanské naději byl také dnes Starý zákon, totiž kniha Judit (*Jdt* 8,11a.13.14b-15a.17b), která líčí zásadní roli této prorocké ženské postavy během obležení města Betulie. V samotném závěru svojí promluvy - dnes trochu delší než obvykle - papež řekl:

„Drazí bratři a sestry, nekladme nikdy Bohu podmínky a dovolme naději, aby překonala naše obavy. Důvěřovat Bohu znamená vstoupit do jeho úmyslů bez jakýchkoli nároků a zároveň přijmout skutečnost, že Boží záchrana a pomoc k nám mohou dospět jinak, než bychom očekávali. Prosíme Pána o život, zdraví, lásku a štěstí – to vše je správné, avšak za vědomí, že Bůh dokáže vyzískat život také ze smrti, že rovněž v bolesti lze zakusit pokoj a že i v samotě může spočívat vyrovnanost a v pláči blaženost. Nemůžeme Boha poučovat, co by měl dělat a čeho bychom měli zapotřebí. Ví to lépe než my a máme Mu důvěřovat, protože naše cesty nejsou Jeho cestami a Jeho smýšlení není naše.

Cesta, kterou nám ukazuje Judita, je cestou naděje, pokojného očekávání, modlitby a poslušnosti. Je to cesta naděje. Předpokládá, že vykonáme vše, co je v našich silách bez toho, abychom se lehce vzdávali, nýbrž za stálého setrvání v Boží vůli. Víme totiž, že Judita se nejprve silně modlila, pak dlouze mluvila ke svému lidu a potom odvážně odešla, snažila se přiblížit k veliteli nepřátelského vojska a nakonec mu zdárně usekla hlavu. Byla statečná ve víře i skutcích. Judita měla svůj plán, úspěšně ho uskutečnila a dovedla svůj lid k vítězství, ovšem za trvalého postoje víry, ve kterém člověk přijímá z Boží ruky vše a je si jist její dobrotou.

Žena plná víry a odvahy tak opětovně dodává svému lidu sílu ve smrtelném nebezpečí a vyvádí jej na cestu naděje, kterou naznačuje také nám. Pokud se trochu zamyslíme, uvědomíme si, kolikrát jsme zaslechli moudrá a statečná slova z úst prostých lidí, prostých žen, které – aniž bych je znevažoval – mohou člověku připadate nevědomé...Z jejich úst ale vycházejí slova Boží moudrosti. Myslím na slova některých stařenek, babiček, které kolikrát dovedou říci správné slovo, slovo naděje, protože mají životní zkušenost, mnoho vytrpěly, svěřily se Bohu a dostaly od Pána dar, aby nám pomáhaly nadějeplnou radou. Pokud se vydáme cestami naděje, bude pro nás radostí a velikonočním světlem, jestliže se Pánu svěříme slovy: „Otče, chceš-li, odejmi ode mě tento kalich, avšak ne má vůle ať se stane, ale tvá“ (Lk 22,42). Toto je modlitba tryskající z moudrosti, důvěry a naděje.“

26.1.2017

Biskupové USA proti zdi s Mexikem

USA. Biskupové Spojených států kritizují rozhodnutí prezidenta Trumpa pokračovat ve stavbě zdi a plotů na hranici s Mexikem. Podle biskupa Joe Vasqueze z Austinu, který stojí v čele

Komise pro migranty v rámci amerického episkopátu, následky tohoto kroku dopadnou na nejzranitelnější vrstvu migrantů, totiž na ženy a děti, které se budou ještě častěji stávat obětí obchodníků s lidmi. Stavba bariéry kromě toho destabilizuje mnoho komunit, které pokojně žijí podél hranice, dodává biskup Vasquez. Upozorňuje také na negativní vliv těchto politik, které „rozdělí rodiny a budou živit paniku a strach“, na početnou přistěhovaleckou komunitu.

Mons. Vasques ujišťuje, že církve Spojených států zůstává po boku migrantů. „Každý den zakoušíme bolest rodin, které bojují za život, který by se podobal normálnímu rodinnému životu. Jsme svědky dětských traumat,“ dodává s tím, že je vskutku nutné stavět mosty a nikoli zdi.

Kázání z Domu sv. Marty

27.1.2017

Křesťanský život je napínavý

Vatikán. Bůh nás vysvobodí od hříchu, který nás jakožto křesťany paralyzuje, totiž od ustrašenosti – kázal dnes papež František při ranní mši v kapli Domu sv. Marty.

Dnešní liturgické čtení z listu Židům (10,32-39) – řekl v úvodu papež – vybízí ke křesťanskému životu pomocí tří opěrných bodů: minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Nejprve nás vyzývá, abychom pamatovali na minulost, protože křesťanský život dnes nezačíná, nýbrž pokračuje. Pamatovat znamená uchovávat v paměti všechno: věci dobré i méně dobré, znamená předkládat svůj životní příběh Bohu bez zahalování či skrývání.

„»Bratři vzpomeňte na minulé doby«, dny nadšení, pokroky ve víře, prožitky víry a protrpěné zkoušky... Křesťanský i každodenní duchovní život nelze chápat bez paměti. Nejenom jej nelze chápat, ale nelze jej bez paměti ani křesťansky žít. Paměti na spásu, kterou mi Bůh v životě dal, tedy paměti své životní bídy i toho, jak mne z ní Pán pozvedl. Paměť je milost, o kterou je třeba prosit. Pane, ať nezapomenu na tvoje kroky ve svém životě, ať nezapomenu na dobré i špatné chvíle, radosti i kříže. Křesťan je pamětlivý člověk.“

Potom nám autor listu Židům dává na srozuměnou, že jsme na cestě v očekávání něčeho, co přijde, totiž setkání s Pánem. A vybízí nás, abychom »žili z víry« - řekl dále Svatý otec.

„Naděje. Dívat se do budoucna. Tak jako nelze žít křesťansky bez paměti na skutečněné kroky, nelze žít křesťansky bez toho, abychom hleděli do budoucnosti s nadějí na setkání s Pánem. [Autor listu Židům] vyslovuje krásnou větu: »Už jen chvílku«. Život je jako dech. Přejde. Když je člověk mlád, myslí si, že má před sebou spoustu času, ale potom nás život učí slově, která pronášíme všichni: »Jak ten čas letí! Tohoto jsem znal jako dítě a nyní se žení! Jak ten čas letí!« Rychle plyne. Avšak naděje na setkání s Ním je napínavý život, je to napětí mezi pamětí a nadějí, minulostí a budoucností.“

Za třetí – pokračoval papež – nás list Židům vybízí, abychom nezřídka bolestnou a smutnou přítomnost žili odvážně a vytrvale a snášeli životní peripetie směle a bez ostychu. Jsme hříšníci – dodal – všichni jimi jsme. Někdo dříve, někdo později. Chcete-li, můžeme pak pořídit seznam, ale všichni jsme hříšníci. Jděme však vpřed s odvahou a vytrvalostí. Nezůstaňme bez hnutí, protože tak nebudeme moci růst.

V závěru nás autor listu Židům povzbuzuje, abychom se nedopouštěli hříchu, který ničí paměť, naději i trpělivost. Je jím ustrašenost. To je hřích, ve kterém nelze jít vpřed ze strachu. Ježíš nám říká: nebojte se. Ustrašení jsou ti, kdo stále ustupují, příliš opatrují sami sebe a ze všeho mají strach.

„Neriskovat, prosím, hlavně rozvahu. [Dbát] přikázání, všech přikázání. To ano. Ale [strach] paralyzuje, uvrhuje do zapomnění přijaté milosti, odnímá paměť i naději, protože ti neumožní jít vpřed. Přítomnost křesťana či křesťanky je pak, jako když někdo jde po ulici a přilíže se nečekaný déšť, není dobře oblečen a pak se srazí šaty... Úzkoprsost, ustrašenost: hřích proti

paměti, odvaze, trpělivosti a naději. Pán ať nám umožní růst v paměti, ať nám dá růst v naději, ať nám každý den dodává odvahu a trpělivost a vysvobodí nás od této ustrašenosti, která se bojí všeho, a od úzkoprsosti, která konzervuje. Ježíš nám říká: Kdo chce svůj život zachránit, ztratí jej."

Končil papež František ranní kázání v kapli Domu sv. Marty.

27.1.2017

Kardinál Zenari: křesťané hájili mešity a muslimové kostely

Sýrie. Je nutné podpořit mírové iniciativy, zdůraznil apoštolský nuncius v Sýrii kardinál Mario Zenari během rozhovorů o Sýrii, které probíhaly na počátku týdne v kazašské Astaně. V minulých dnech se papežský diplomat zúčastnil také zvláštní mise Svatého stolce, která mimo jiné otevřela nové centrum Charity v Aleppu. Každý pokus o mírová jednání je vítán – říká k posledním rozhovorům o syrském konfliktu kardinál Zenari:

„Je to pozitivní, významný krok, ale přirozeně je nutné počkat, jak se výsledky setkání promítnou do reality. Doufejme, že budou pokračovat další, zejména nyní se soustředíme na příští setkání, ke kterému dojde na začátku února v Ženevě. Žijeme nadějí a je nutné pokoušet se o každou iniciativu, která ukazuje tímto směrem.“

Ve dnech 18. – 23. ledna jste spolu s vatikánskou delegací navštívil Aleppo. Jaká je dnes situace v tomto městě?

„Potřeby jsou nesmírné. Navštívili jsme východní část, oblast, která je výhradně muslimská. Spolu s charitou jsme otevřeli Centrum distribuce pomoci pro všechny, bez etnických a náboženských rozdílů. Chudoba je tam ohromná, stačí se podívat na míru destrukce. Nemám slov, abych vyjádřil všechno to, co jsem cítil při pohledu na tolik zmaru a pozůstatky zběsilých bojů... Vybavila se mi pasáž z Jeremiášova pláče (1,12): „Je vám to lhostejné, vy všichni, kteří jdete kolem ? Popatřte a hledte, je-li jaká bolest jako bolest moje...“

Významnou etapou této mise bylo setkání s muslimskými představiteli...

„Setkali jsme se s různými náboženskými představiteli, s aleppským muftím. Ukázali nám také známou mešitu (foto), která byla zničena, a jeden z muslimských představitelů nám tam popsal, jak všichni trpěli v této strašlivé aleppské válce. Řekl také, že v této mešitě přišel o život jeden mladý křesťanský voják. Krátce předtím jsme navštívili místo, kde stával protestantský kostel, nyní naprosto zničený. Tamní pastor nám řekl, že pod jeho ruinami jsou dosud pohřbeni čtyři muslimští vojáci, kteří kostel hájili. Najdeme tedy skutečně velmi dojemné příklady křesťanů, kteří přišli o život, když v rámci své služby bránili mešitu a naopak.“

Řekl Vatikánskému rozhlasu apoštolský nuncius v Sýrii, kardinál Mario Zenari.